

STRATEGIJE RAZVOJA
LJUDSKIH RESURSA

SOCIJALIZACIJA I
ORIJENTACIJA

OCJENJIVANJE
PERFORMANSI

TRENING I
OBRAZOVANJE

MOTIVACIJA
ZA UČENJE

DIZAJNIRANJE
PROGRAMA OBUKE

METODI OBUKE

SAMOBRZOVANJE

UČEĆA ORGANIZACIJA

EDUKACIJA MENADŽERA

RAZVOJ KARIJERE

ZAPOŠLJAVANJE I
GLOBALIZACIJA

ORGANIZACIONE
PROMJENE

TQM I RLJR

BENČMARKING RLJR

Doc. dr Mile Vasić

RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA

Banja Luka, 2007.

Sergeju, Minji i Draženki

***** **

Hvala na podršci i strpljenju!

Doc. dr Mile Vasić

RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA

Banja Luka, 2007.

Razvoj ljudskih resursa

Doc. dr Mile Vasić

Prvo izdanje

Lektor:

Mr Željka Vučinić

Recenzenti:

Dr Živko Kulić

Dr Manojla Zrnić

Korice:

Ilišković

Graphic design

Izdaje i štampa:

"Zavod distrofičara" Banja Luka

Za štampariju:

Tomislav Šešić

Tiraž:

200 komada

Copyright © Mile Vasić

Autor zadržava sva prava. Reprodukција pojedinih djelova ili cjeline
ove publikacije nije dozvoljena.

www.vasic.info

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	1
I. POJAM, ZNAČAJ, CILJEVI, METODI I STRATEGIJE RAZVOJA LJUDSKIH RESURSA.....	7
1. Pojam i značaj razvoja ljudskih resursa	7
1.1. Definisane osnovnih pojmova u vezi sa razvojem ljudskih resursa	7
1.2. Shvatanje potrebe za razvojem ljudskih resursa.....	9
1.3. Značaj razvoja ljudskih resursa.....	11
2. Ciljevi i metodi razvoja ljudskih resursa	13
2.1. Ciljevi razvoja ljudskih resursa.....	13
2.2. Metodi razvoja ljudskih resursa	14
2.2.1. Individualni metodi razvoja ljudskih resursa	14
2.2.2. Grupni metodi razvoja ljudskih resursa.....	15
3. Strategije razvoja ljudskih resursa.....	16
3.1. Pojam strategijskog razvoja ljudskih resursa.....	16
3.2. Strategije razvoja ljudskih resursa.....	17
3.2.1. Bihejvioristička strategija	17
3.2.2. Kognitivna strategija.....	21
3.2.3. Strategija ispitivanja.....	25
3.2.4. Strategija mentalnih modela	28
3.2.5. Strategija grupne dinamike	30
3.2.6. Strategija virtualne stvarnosti.....	33
3.2.7. Holistička strategija	37
II. SOCIJALIZACIJA I ORIJENTACIJA.....	43
1. Faze socijalizacije i orijentacije	44
1.1. Pripremna faza	44
1.2. Faza suočavanja	44
1.3. Faza integracije.....	45
2. Oblici orijentacije i osposobljavanja za samostalan rad	46
3. Specifični uslovi sprovođenja procesa orijentacije.....	47
4. Programi procesa orijentacije zaposlenih.....	48
4.1. Problemi s programima orijentacije.....	49
4.2. Procjenjivanje programa orijentacije	49
5. Proces orijentacije menadžera	50
III. OCJENJIVANJE RADNE USPJEŠNOSTI	55
1. Funkcije sistema za procjenu radne uspješnosti.....	55
2. Ciljevi praćenja i ocjenjivanja radne uspješnosti.....	56
3. Predmet ocjenjivanja radne uspješnosti	57

4.	Proces ocjenjivanja radne uspješnosti.....	58
4.1.	Određivanje posla i kriterijuma uspješnosti.....	58
4.1.1.	Utvrđivanje globalnih zadataka i ključnih aktivnosti	58
4.1.2.	Određivanje standarda radne uspješnosti.....	59
4.1.3.	Definisanje ciljeva	60
4.2.	Ocjenjivanje uspješnosti.....	61
4.3.	Intervju o uspješnosti	62
5.	Metodi procjene radne uspješnosti	63
5.1.	Metodi osobina	63
5.2.	Bihevioristički metodi.....	66
5.3.	Metodi ostvarenih rezultata.....	67
6.	Nosioci aktivnosti procjene radne uspješnosti	67
6.1.	Neposredni rukovodioci	67
6.2.	Saradnici i kolege	67
6.3.	Timovi za procjenu radne uspješnosti	68
6.4.	Samoocjenjivanje	69
6.5.	Podređeni.....	69
6.6.	Potrošači i klijenti	70
6.7.	Kompjuterska tehnologija	70
6.8.	Višestrano ocjenjivanje.....	70
7.	Problemi u ocjenjivanju radne uspješnosti	71
7.1.	Nejasni standardi radne uspješnosti	71
7.2.	Greške u ocjenjivanju	72
7.3.	Mjere za poboljšanje procjene performansi.....	73
IV. TRENING I OBRAZOVANJE.....		79
1.	Pretpostavke uspješnog obrazovanja ljudskih resursa	79
1.1.	Ponašanje zaposlenih.....	79
1.1.1.	Model ponašanja zaposlenih.....	80
1.1.2.	Faktori koji utiču na ponašanje zaposlenih.....	81
1.1.2.1.	Spoljni faktori.....	81
1.1.2.2.	Unutrašnji faktori	82
1.2.	Motivacija za učenje.....	84
1.2.1.	Uloga menadžmenta u podizanju motivacije za učenje	85
1.2.1.1.	Stvaranje povoljne radne sredine.....	85
1.2.1.2.	Podizanje samopouzdanja zaposlenih.....	86
1.2.1.3.	Jačanje svijesti o važnosti obrazovanja.....	87
1.2.1.4.	Stvaranje osnovnih pretpostavki za učenje i usavršavanje.....	88
1.2.2.	Razvijanje organizacione kulture učenja.....	88
1.3.	Primjena načela učenja	89
1.3.1.	Opšta načela učenja	89
1.3.2.	Određivanje jasnih ciljeva učenja	91
1.3.3.	Uspostavljanje dobre organizacije i koordinacije.....	91
1.4.	Važne pretpostavke kvalitetnog učenja	92

2.	Trening i obrazovanje zaposlenih.....	94
2.1.	Proces obrazovanja zaposlenih	95
2.1.1.	Trendovi u obrazovanju	96
2.1.2.	Efekti obrazovanja	97
2.1.3.	Glavni akteri procesa obrazovanja u organizaciji	97
2.1.3.1.	Menadžer odjeljenja za razvoj ljudskih resursa	98
2.1.3.2.	Službenici odjeljenja za razvoj ljudskih resursa	98
2.2.	Identifikovanje potreba za obukom i obrazovanjem	99
2.2.1.	Analiza organizacije	100
2.2.2.	Analiza posla	101
2.2.3.	Analiza zaposlenih	102
2.3.	Ciljevi treninga i obrazovanja.....	103
2.3.1.	Opšti ciljevi obrazovanja	103
2.3.2.	Posebni ciljevi obrazovanja.....	104
2.4.	Shvatanje procesa učenja	105
2.4.1.	Principi učenja.....	105
2.4.2.	Faktori učenja	107
2.4.2.1.	Karakteristike kandidata.....	107
2.4.2.2.	Transfer učenja	108
2.5.	Sadržaj i programi obrazovanja	110
2.5.1.	Stepeni obrazovnih potreba.....	110
2.5.2.	Vrste obrazovnih potreba.....	111
2.5.3.	Obrazovni programi i način njihovog ostvarivanja.....	111
2.6.	Dizajniranje programa obuke	112
2.6.1.	Definisanje ciljeva	113
2.6.2.	Priprema materijala za obuku	114
2.6.3.	Određivanje termina za održavanje treninga	115
2.6.4.	Priprema nastavnog osoblja.....	116
2.6.4.1.	Izbor nastavnog osoblja	117
2.6.4.2.	Obuka nastavnog osoblja	118
2.7.	Implementacija programa obuke	118
2.7.1.	Obuka na radnom mjestu.....	119
2.7.2.	Obuka van radnog mjesta	120
2.7.3.	Samoobrazovanje zaposlenih	122
2.7.4.	Obuka starijih radnika	124
2.8.	Procjenjivanje programa obuke	124
2.8.1.	Kriterijumi procjene programa obuke	125
2.8.2.	Troškovi sprovođenja programa obuke	126
2.9.	Dokvalifikacija i prekvalifikacija zaposlenih	127
2.9.1.	Dokvalifikacija zaposlenih.....	128
2.9.2.	Prekvalifikacija zaposlenih.....	128
2.10.	Učeca organizacija.....	129
3.	Permanentna edukacija menadžera	131
3.1.	Razvoj menadžera	132

3.1.1.	Važnost razvoja menadžera	132
3.1.2.	Programi obrazovanja menadžera van radnog mjesta	133
3.1.3.	Tehnike obrazovanja menadžera na poslu.....	134
3.2.	Samoobrazovanje menadžera	135
V.	PLANIRANJE I RAZVOJ KARIJERE	141
1.	Definisanje osnovnih pojmova	141
2.	Planiranje karijere	143
2.1.	Organizacione i individualne potrebe razvoja.....	144
2.2.	Planiranje ljudskih resursa i razvoja karijere	146
2.3.	Međusobni odnos razvoja karijere i strategije organizacije	148
3.	Ciklus razvoja karijere	149
3.1.	Faze u razvoju karijere	149
3.2.	Uloge u pojedinim fazama	151
4.	Faktori koji utiču na razvoj karijere	152
4.1.	Tip ličnosti.....	152
4.2.	Motivacija i uporišta u karijeri	154
5.	Uloge u razvoju karijere.....	145
5.1.	Uloga organizacije	157
5.2.	Uloga menadžera.....	158
5.3.	Uloga zaposlenih	158
6.	Menadžerska karijera	158
7.	Ostala pitanja o razvoju karijere.....	159
7.1.	Upravljanje unapređenjima i premještajima	159
7.2.	Uticaj "prvog posla" na dalji razvoj karijere	161
7.3.	Razvoj karijere kod žena	162
VI.	GLOBALIZACIJA I RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA.....	169
1.	Zapošljavanje i globalizacija.....	170
1.1.	Zapošljavanje	170
1.2.	Odliv radne snage	171
1.3.	Virtuelni način rada.....	172
2.	Razvoj ljudskih resursa u međunarodnom okruženju.....	173
2.1.	Programi obuke	173
2.2.	Metodi obuke	175
2.3.	Razvoj ljudskih resursa na lokalom nivou.....	176
3.	Ljudski resursi i organizacione promjene	176
3.1.	Organizacione promjene koje se odnose na zaposlene.....	177
3.2.	Upravljanje promjenama	178
3.2.1.	Shvatanje potrebe za promjenama.....	178
3.2.2.	Planiranje promjena	179
3.2.3.	Sprovođenje planiranih promjena.....	179
3.2.4.	Otpori organizacionim promjenama.....	180

VII. OSTALA PITANJA O RAZVOJU LJUDSKIH RESURSA	185
1. Različiti programi razvoja ljudskih resursa	185
1.1. Podučavanje osnovnim vještinama	185
1.2. Obuka lica s posebnim potrebama.....	186
1.3. Obuka dislociranih radnika	187
1.4. Obuka menadžera za poboljšanje tačnosti u procjenjivanju.....	188
1.5. Programi prevencije profesionalne zastarjelosti	189
1.6. Upravljanje stresom	190
1.7. Upravljanje vremenom	191
1.8. Prevazilaženje nasilja na radnom mjestu.....	192
1.9. Održavanje zdravlja zaposlenih i bezbjednost na poslu	193
1.10. Obrazovni programi orijentisani na klijente i usluge.....	195
1.11. Priprema zaposlenih za timski oblik rada	196
2. Benčmarking razvoja ljudskih resursa	197
3. Razvoj ljudskih resursa u malim i srednjim preduzećima.....	198
4. Korporacijski univerziteti	199
5. Menadžment potpunog kvaliteta i razvoj ljudskih resursa	201
6. Dokumenti vezani za razvoj ljudskih resursa.....	202
6.1. Dokumenti MOR-a.....	203
6.1.1. Konvencija MOR-a broj 142.....	203
6.1.2. Preporuka MOR-a broj 195	204
6.1.3. Ostali dokumenti MOR-a	206
6.2. Dokumenti institucija Evropske unije	206
LITERATURA.....	213